

■ دانشجویان کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی اراک در مورد تأثیر اینترنت بر تسهیل یادگیری شان در دروس عملی چه می‌گویند؟

رضا تاج‌آبادی | علیرضا اسفندیاری مقدم

■ چکیده

هدف: بررسی نگرش دانشجویان مقطع کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی اراک در باره تأثیر اینترنت بر تسهیل یادگیری در دروس عملی.

روش / رویکرد پژوهش: ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه (۳۷ سؤال) است که بین ۵۶ دانشجو توزیع شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش‌های آماری توصیفی و استنباطی (آزمون کای اسکور) انجام شده است. برای مشخص کردن معنی‌داری تأثیر اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هر یک از دروس عملی مورد توجه در پژوهش (مرجع‌شناسی، سازماندهی منابع، کارآموزی و مجموعه‌سازی) از آزمون مجذور خی استفاده شده است.

یافته‌ها: پرکاربردترین ابزارهای اینترنتی در رفع نیازهای اطلاعاتی دانشجویان مورد بررسی، موتورهای جست‌وجو با ۲۱/۴ درصد و کتابخانه‌های دیجیتال و پایگاه‌های اطلاعاتی هر کدام با ۱۷/۹ بوده‌اند.

نتیجه‌گیری: از دیدگاه دانشجویان مورد آزمون، تأثیرگذارترین ویژگی‌های اینترنت در فرایند یادگیری به ترتیب رتبه‌بندی، رفع نیازهای اطلاعاتی، افزایش روزآمدی، افزایش سرعت، افزایش دانش حرفه‌ای و صرفه‌جویی در زمان بوده است. یافته‌ها نشان داد استفاده از اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هر یک از دروس عملی فوق تأثیر به‌سزا داشته است.

کلیدواژه‌ها

اینترنت، یادگیری الکترونیکی، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دروس عملی، دانشجویان، دانشگاه آزاد اسلامی اراک

دانشجویان کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی اراک در مورد تأثیر اینترنت بر تسهیل یادگیری شان در دروس عملی چه می‌گویند؟

رضا تاج‌آبادی^۱ | علیرضا اسفندیاری مقدم^۲

دریافت: ۱۳۸۹/۴/۶ پذیرش: ۱۳۸۹/۹/۲

مقدمه

اینترنت یکی از مهم‌ترین نوآوری‌های فنی در عرصه اطلاع‌رسانی است که بر همه جنبه‌های آموزشی و پژوهشی تأثیر گسترده‌ای دارد و استفاده از آن در زمینه‌های عمومی و تخصصی با سرعت حیرت‌آوری رو به افزایش است (یعقوبی، ۱۳۸۵، ص ۸۵). تغییرات مهم اینترنت در اطلاع‌یابی و فعالیت‌های پژوهشی در جوامع علمی و افزایش سرعت استفاده افراد از شبکه‌های الکترونیکی، اینترنت را به یکی از مجراهای اصلی دستیابی به اطلاعات در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تبدیل کرده است (جوکار، ۱۳۸۷، ص ۲۲۴). همچنین، نتایج تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که مهم‌ترین هدف استفاده از اینترنت و منابع الکترونیکی در جامعه دانشگاهی، فعالیت‌های پژوهشی، روزآمد کردن اطلاعات تخصصی، و شناسایی منابع تخصصی است (واعظی، ۱۳۸۷، ص ۱۰۱). اینترنت و فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، همه فرایندهای مورد نیاز برای اتخاذ، تدوین، و انتقال دانش، به‌ویژه در سازمان‌های علمی-آموزشی و پژوهشی را متأثر ساخته است (منتظر قائم، ۱۳۸۷، ص ۱۸۵).

کاربرد اینترنت و شبکه وب در فرایند آموزش و یادگیری، علاوه بر برنامه درسی به زمینه‌هایی مانند «فرهنگ کسب شده از زندگی و فضاهای واقعی»، «شیوه‌های تعامل و کسب تجربه در محیط‌های مجازی» و به‌طور کلی به «الگوی ارتباط و استفاده از اینترنت» وابسته است (ابراهیم‌آبادی، ۱۳۸۸، ص ۹۷). کامپیوتر و اینترنت، در بُعد آموزشی و پژوهشی،

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
مجتمع آموزشی جهاد کشاورزی
استان مرکزی (نویسنده مسئول)
tajabadireza@yahoo.com
۲. استادیار کتابداری و اطلاع‌رسانی،
دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان
ali.isfandiyari@gmail.com

می‌توانند سطح دانش و توانایی دانشجویان را ارتقا بخشند (پورآتشی، ۱۳۸۷، ص ۷۱). به همین دلیل، صاحب‌نظران، اینترنت را ابزار قدرتمند و مؤثری برای تدریس و یادگیری می‌دانند و از آن به‌عنوان کلید آموزش در هزاره سوم نام می‌برند. از طرفی، دانشگاه‌ها، با توجه به استفاده روزافزون دانشجویان از اینترنت در طول تحصیل در تلاش هستند با گسترش امکانات در گروه‌های آموزشی و کتابخانه‌ها و مراکز کامپیوتر خود امکان استفاده بیشتر را برای آنان فراهم سازند (موحد محمدی، ۱۳۸۱، ص ۷۱۸). گسترش مهارت‌ها و قابلیت‌های مرتبط با اینترنت، به‌عنوان مهارت اصلی برای دانشجویان و به‌کارگیری آن جهت افزایش کیفیت یادگیری اهمیت یافته و به فراخور چنین اهمیتی، راهکارهای گوناگون استفاده از این ابزار در دنیای آموزش به‌اجرا درآمده است. اینترنت و فناوری‌های مبتنی بر وب، از آن جهت مهم می‌باشند که ارتباطات بین دانشجویان و اعضای هیئت علمی را تسهیل می‌کنند و افزایش می‌دهند و ابزارهایی فراهم می‌نمایند که ابتکار و خلاقیت دانشجویان را تقویت می‌کنند (رضایی، ۱۳۸۸، ص ۱۷۹). با بهره‌گیری از اینترنت و زمینه‌های متأثر از آن، دانشجویان می‌توانند و خواهند توانست اطلاعات بیشتری را در زمان کوتاه‌تری به‌دست آورند. همچنین، انگیزه آنان برای یادگیری افزایش می‌یابد و به‌طور کلی دانشجویان مولدتر، پرجرئت‌تر، چالش‌پذیرتر، و مطمئن‌تر از قبل، فعالیت‌های یادگیری خویش را دنبال می‌کنند.

موحد محمدی (۱۳۸۱، ص ۷۱۷)، در مقاله‌ای با عنوان «الگوی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی ایران» به‌منظور تعیین نقش شبکه اطلاع‌رسانی و وب در فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس، شیراز، و صنعتی اصفهان دریافت که استفاده از اینترنت در تسهیل یادگیری، بهبود فعالیت‌های درسی، بهبود کیفیت پژوهش، افزایش علاقه به یادگیری، افزایش علاقه به پژوهش، و دسترسی سریع به اطلاعات مؤثر بوده است.

کلاتتری خلیل‌آباد (۱۳۸۲)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی میزان یادگیری دانشجویان فنی و مهندسی رشته کامپیوتر دانشگاه تهران از فناوری اطلاعات» به بررسی و ارزشیابی میزان علاقه‌مندی دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی رشته کامپیوتر دانشگاه تهران به فناوری اطلاعات و اینترنت پرداخت. نتیجه‌گیری کلی نشان می‌دهد که مهم‌ترین دلیل استفاده دانشجویان از فناوری اطلاعات و سرعت در جمع‌آوری اطلاعات بوده است. استفاده از فناوری اطلاعات در پیشرفت تحصیلی دانشجویان زیاد بوده و پسران بیشتر از دختران به‌گفت‌وگوی اینترنتی، از جنبه علمی، اهمیت می‌دهند.

محمدی‌زاده (۱۳۸۵)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی رابطه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات و یادگیری در دانشجویان آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای شهر تهران» با

استفاده از روش نمونه گیری و پرسشنامه دریافت که با ۹۵ درصد اطمینان بین میزان استفاده از اینترنت و کامپیوتر با پیشرفت تحصیلی و تسلط به زبان انگلیسی و افزایش علاقه و انگیزه دانشجویان در فعالیت های پژوهشی آنها رابطه وجود دارد و همچنین افزایش استفاده از اینترنت و کامپیوتر در آموزش، جایگزین سایر وسایل کمک آموزشی شده است.

یعقوبی (۱۳۸۵)، در تحقیق خود با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و کاربرد اینترنت در فعالیت های آموزش و پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته ترویج و آموزش کشاورزی» دریافت که از میان انواع موتورهای کاوش، موتورهای کاوش راهنما و نمایه ای بیشترین کاربرد را دارند. مهم ترین هدف دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته ترویج و آموزش کشاورزی از کاوش در اینترنت، به ترتیب انجام فعالیت های پژوهشی، شناسایی منابع تخصصی، و روزآمد کردن اطلاعات تخصصی می باشد. بیشترین موارد استفاده از اینترنت توسط دانشجویان، انجام پایان نامه و تکالیف درسی است. یافته ها نشان داد بین نگرش پاسخ دهندگان نسبت به متغیرهای مزیت نسبی، آزمون پذیری و قابلیت رؤیت اینترنت با متغیر پذیرش و کاربرد اینترنت در فعالیت های آموزشی و پژوهشی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین نگرش پژوهشگران نسبت به پیچیدگی اینترنت با پذیرش و کاربرد آن رابطه منفی و معنی داری مشاهده شد.

سرمد (۱۳۸۶، ص ۶۳)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر روش های به کارگیری آموزش مجازی بر ارتقای فرایند یاددهی - یادگیری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی» که با هدف کمک به افزایش کیفیت یاددهی - یادگیری دانشجویان از طریق آموزش مجازی انجام شد دریافت که روش های جدید تدریس پیوسته، استفاده از وسایل کمک آموزشی همسو با آموزش مجازی مانند اینترنت، روش های نوین پژوهش، و روش های جدید ارزیابی بر فرایند یاددهی - یادگیری مؤثر است.

اُپنهایمر^۳ (۱۹۹۷)، چندین دلیل را برای استفاده از کامپیوتر و اینترنت در مراکز آموزشی ذکر می کند از جمله می گوید علاوه بر اینکه استفاده از کامپیوتر و اینترنت، فعالیت های تدریس و پیشرفت تحصیلی فراگیران را بهبود می بخشد، موجب می شود فراگیران ارتباطات ارزشمندی با آموزشگران سایر مؤسسه های آموزشی و فراگیران آنها برقرار کنند و شبکه وسیعی از متخصصان سراسر جهان به وجود آید.

نتایج تحقیق شاته^۴ (۱۹۹۷)، با عنوان «آموزش مجازی در آموزش عالی» در نورتریج نشان داد کسانی که از طریق متون شبکه، ایمیل، چت، و امکانات الکترونیکی پیوسته^۵ آموزش دیده اند، ۵۰ درصد بیشتر از سایر فراگیران (آموزش سنتی) پیشرفت کرده اند. در این بررسی، مشخص گردید که استفاده از وسایل کمک آموزشی در آموزش مجازی بر فرایند یاددهی -

3. Oppenheimer

4. Schutee

5. Online

یادگیری تأثیر قابل ملاحظه‌ای دارد و چنانچه از این وسایل در آموزش استفاده شود در کیفیت یادگیری مؤثر خواهد بود.

آلتوس^۶ (۱۹۹۷)، در مطالعه‌ای کیفیت یادگیری دانشجویانی را که از طریق اینترنت در بحث‌های گروهی کلاس شرکت کرده بودند با کسانی که در این بحث‌ها به شکل رودرو شرکت کرده بودند، مقایسه کرده و به این نتیجه رسید که گروه اول که با استفاده از اینترنت در بحث‌های درسی مشارکت داشتند یادگیری بهتری داشته‌اند.

نونامیکر^۷ (۲۰۰۰)، در تحقیقی با عنوان «استفاده از اینترنت در مقطع پیش دانشگاهی توسط یک دانشجوی سال اول تحصیلی در یک کالج خصوصی» معتقد است که دسترسی و استفاده از شبکه اینترنت در محیط‌های دانشگاهی کسب دانش را تسهیل می‌کند، زیرا روزبه‌روز بر تعداد نشریات علمی، متون مرجع، کتاب‌ها، و مواد درسی قابل دسترس در شبکه افزوده می‌شود. علاوه بر این، ارتباط با استادان، دانشجویان، و سایر افراد علاقه‌مند به موضوعات مشابه آسان‌تر می‌شود.

شائو (۲۰۰۱)، طی تحقیقی در زمینه رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان از اینترنت نشان داد که انواع انتشارات از طریق اینترنت قابل دسترسی هستند و فعالیت‌های پژوهشی از طریق اینترنت با استفاده از ابزارهای جست‌وجو، پست الکترونیکی، و موتورهای کاوش صورت می‌گیرد. دانشجویان علاقه زیادی به استفاده از اینترنت دارند و اینترنت منبع مهمی در کارهای شخصی یادگیری و فعالیت‌های ارتباطی محسوب می‌شود (نصیری‌پور، ۱۳۸۳، ص ۸-۹).

اریگهو^۸ (۲۰۰۶)، در مقاله پژوهشی خود با عنوان «تأثیر کاربرد اینترنت: مطالعه موردی دلتا (مؤسسات عالی نیچریه)» نشان داد که دانش‌آموزان و کارکنان در استفاده از اینترنت به‌طور عمده از طریق چت (۲۴/۸۹ درصد)، پست الکترونیکی (۲۴/۱۶ درصد)، و همچنین استفاده از اینترنت به‌عنوان یک منبع پژوهشی رتبه سوم (۲۳/۲۱ درصد) را به‌دست آورده‌اند. نتایج مطالعه نشان داده است که با روشی مناسب، و در صورت برگزاری آموزش‌های رسمی برای استفاده از اینترنت و ارائه خدمات مؤثر اینترنت در نهادهای عالی، تحقیقات بهبودی قابل توجهی پیدا خواهد کرد.

باید توجه داشت که رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی یکی از رشته‌هایی است که به مدد فناوری‌های جدید شاهد تحولات سریع در تولید، اشاعه، دسترسی، جست‌وجو، بازیابی، و انتقال اطلاعات بوده است. با توجه به تأثیر فناوری‌های جدید، از جمله اینترنت، در فرایند یاددهی - یادگیری، استفاده صحیح و مناسب از آن به‌عنوان ابزار یادگیری و کمک آموزشی می‌تواند به استفاده از فرصت‌های جدید یادگیری کمک کند. با توجه به اهمیت درس عملی و تأثیر آن در آینده شغلی دانشجویان این رشته و ارتباط این درس با اینترنت، نمی‌توان

6 Althaus
7. Nonnamaker
8. Ureigho

به‌سادگی از کنار آن گذشت. هدف اصلی این تحقیق، بررسی تأثیر اینترنت بر تسهیل یادگیری در درس عملی دانشجویان، به‌منظور انجام فعالیت‌های ثمربخش درسی و پیشرفت مهارت عملی و دانش حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی آنان می‌باشد. فرضیه پژوهش در این تحقیق، بهره‌گیری از اینترنت به‌عنوان یک ابزار کمک‌آموزشی در تسهیل یادگیری در درس عملی دانشجویان است و بر این اساس ۲ سؤال مطرح شده است که به آنها پاسخ داده‌ایم:

۱. تأثیرگذارترین ویژگی‌های اینترنت در فرایند یادگیری کدام‌اند؟
۲. تأثیر اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هریک از دروس عملی مورد توجه در پژوهش چگونه است؟

با توجه به اینکه تعداد دانشجویان استفاده‌کننده از فناوری اینترنت روزبه‌روز در حال افزایش است، موضوع این پژوهش به بررسی این مقوله اختصاص یافته است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی (از نوع توصیفی - تحلیلی) انجام شده است. در این پژوهش، به دلیل محدود بودن تعداد افراد مورد پژوهش از روش نمونه‌گیری استفاده نشده است. نمونه‌های انتخابی به‌صورت تصادفی و براساس شیوه «نمونه در دسترس» انتخاب شده است. جامعه مورد مطالعه، تعداد ۵۶ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی اراک در سال ۱۳۸۷ می‌باشد.

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد که شامل ۲۶ سؤال بسته و یک سؤال باز است. قسمت‌های مختلف پرسشنامه عبارت‌اند از: الف) پرسش‌های جمعیت‌شناختی، ب) پرسش‌های نگرش‌سنجی. برای دستیابی به اعتبار و روایی پرسشنامه، ابتدا برحسب مطالعات پایان‌نامه‌ها و مقالات نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی پرسشنامه ۴۵ پرسشی تهیه گردید و سپس به تعدادی از کارشناسان و متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی داده شد سپس با استفاده از ضریب توافق روایی ۲۷ مورد آن تأیید شد. به‌منظور بررسی میزان پایایی پرسشنامه، با استفاده از روش آزمون ضریب آلفای کرونباخ پایایی آن ۰/۸۳ برآورد شده است.

روش آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی و درصد تجمعی، میانگین، مد، انحراف معیار، واریانس، درصدگیری و رسم نمودار) و آمار استنباطی (مجذور کای اسکوتر و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شده است. اصولاً در پژوهشی که متغیرهای آن به‌صورت

داده‌های اسمی بیان شده‌اند از آزمون‌های ناپارامتری از جمله مجذور کای اسکوتر استفاده می‌شود (حافظ نیا، ۱۳۸۱، ص ۲۴۶). اطلاعات جمع‌آوری شده به کمک نرم‌افزار آماری اس.پی.اس. ویرایش ۱۱، و اکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها الف. پرسش‌های جمعیت‌شناختی

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
مرد	۱۰	۱۷/۹	۱۷/۹
زن	۴۶	۸۲/۱	۱۰۰
مجموع	۵۶	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۱

توزیع فراوانی جامعه پژوهش
به تفکیک جنسیت

در جدول ۱، زنان ۸۲/۱ درصد از کل پاسخ‌دهندگان را با بیشترین فراوانی به خود اختصاص داده‌اند.

ب. پرسش‌های مربوط به نگرش دانشجویان به تأثیر کلی اینترنت در دروس عملی

گزینه	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
کاملاً مخالف	۱	۱/۸	۱/۸
مخلف	۷	۱۲/۵	۱۴/۳
نظری ندارم	۶	۱۰/۷	۲۵
موافق	۲۴	۴۲/۹	۶۷/۹
کاملاً موافق	۱۸	۳۲/۱	۱۰۰
مجموع	۵۶	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۲

توزیع فراوانی تأثیر اینترنت در
تسهیل یادگیری درس مرجع شناسی

جدول ۲ بیانگر این مطلب است که حدود ۴۲/۹ درصد پاسخ‌دهندگان موافق‌اند که اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر دروس عملی مرجع‌شناسی (مراجع تخصصی و عمومی چاپی و الکترونیکی) تأثیرگذار است.

جدول ۳

توزیع فراوانی تأثیر اینترنت
بر تسهیل یادگیری در درس کارآموزی

گزینه	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
مخلف	۶	۱۰/۷	۱۰/۷
نظری ندارم	۱۱	۱۹/۶	۳۰/۴
موافق	۱۷	۳۰/۴	۶۰/۷
کاملاً موافق	۲۲	۳۹/۳	۱۰۰
مجموع	۵۶	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۳ نشان‌دهنده این مطلب است که حدود ۳۹/۳ درصد پاسخ‌دهندگان کاملاً با این موضوع موافق‌اند که اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم دروس عملی کارآموزی (آشنایی با دانش حرفه‌ای کتابداری، فعالیت‌های مختلف کتابخانه‌ها، و تجربیات کتابداران) تأثیر گذار است.

جدول ۴

توزیع فراوانی تأثیر اینترنت
بر تسهیل یادگیری در
درس مجموعه‌سازی

گزینه	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
مخلف	۵	۸/۹	۸/۹
نظری ندارم	۵	۸/۹	۱۷/۹
موافق	۲۹	۵۱/۸	۶۹/۶
کاملاً موافق	۱۷	۳۰/۴	۱۰۰
مجموع	۵۶	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۴ نشان‌دهنده این مطلب است که حدود ۵۱/۸ درصد پاسخ‌دهندگان با این موضوع موافق‌اند که اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم دروس عملی مجموعه‌سازی (انتخاب منابع اطلاعاتی اعم از کتاب، مجله به صورت چاپی و الکترونیکی، آشنایی و ارتباط با ناشران و کارگزاران داخلی و خارجی) تأثیر گذار است.

جدول ۵

توزیع فراوانی تأثیر اینترنت
بر تسهیل یادگیری
درس سازماندهی منابع

گزینه	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
کاملاً مخالف	۳	۵/۴	۵/۵
مخلف	۶	۱۰/۷	۱۶/۴
نظری ندارم	۱۲	۲۱/۴	۳۸/۲
موافق	۲۴	۴۲/۹	۸۱/۸
کاملاً موافق	۱۰	۱۷/۹	۱۰۰
مجموع	۵۵	۹۷/۲	
مقدار گمشده	۱	۱/۸	-
مجموع	۵۶	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۵ نشان‌دهنده این مطلب است که حدود ۴۲/۹ درصد پاسخ‌دهندگان موافق‌اند که اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم دروس عملی سازماندهی منابع (فهرست‌نویسی و رده‌بندی) تأثیرگذار است و تنها یک مورد مشاهده گمشده دیده شد که در آن پاسخ‌دهنده به هیچ گزینه‌ای پاسخ نداده است.

ویژگی‌های اینترنت	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت سوم	اولویت چهارم	اولویت پنجم	مجموع
افزایش سرعت	۶	۴	۴	۱	۲۰	۳۵
افزایش سهولت	۲	۶	۳	۸	۴	۲۳
رفع نیازهای اطلاعاتی	۱۵	۱۰	۷	۶	۲	۴۰
افزایش دانش حرفه‌ای	۷	۶	۶	۶	۶	۳۱
صرفه‌جویی در زمان	۴	۶	۷	۹	۵	۳۱
صرفه‌جویی در مکان و بُعد مسافت	۳	۴	۵	۹	۲	۲۳
تبادل اطلاعات و تعامل دوطرفه	۲	۷	۹	۵	۶	۲۹
افزایش دسترسی	۲	۳	۶	۶	۱	۱۸
افزایش مهارت عملی	۱	۴	۲	۲	۵	۱۴
افزایش روزآمدی	۱۳	۵	۵	۸	۵	۳۶
میانگین	۵/۵	۵/۵	۵/۴	۶	۵/۸	

جدول ۶

اولویت‌های انتخاب شده مربوط به ویژگی‌های اینترنت که در فرایند یادگیری مؤثر است.

جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشتر دانشجویان گزینه «رفع نیازهای اطلاعاتی» را (با داشتن فراوانی ۱۵) رتبه اول و ۱۰ نفر از آنها نیز این گزینه را در رتبه دوم قرار داده‌اند. از طرفی، تعداد ۱۳ نفر از پاسخ‌دهندگان افزایش روزآمدی اینترنت را به‌عنوان اولویت اول معرفی کرده‌اند. در مجموع، از میان ۱۰ گزینه موجود، بیشترین گزینه‌های انتخاب شده، از میان ویژگی‌های اینترنتی، به‌ترتیب اولویت عبارت‌اند از: رفع نیازهای اطلاعاتی (با فراوانی ۴۰)، افزایش روزآمدی (با فراوانی ۳۶)، افزایش سرعت (با فراوانی ۳۵)، افزایش دانش حرفه‌ای (با فراوانی ۳۱)، و صرفه‌جویی در زمان (با فراوانی ۳۱). همان‌طور که ملاحظه می‌شود تأثیرگذارترین ویژگی اینترنت، از دیدگاه دانشجویان مورد آزمون، در فرایند یادگیری می‌باشد. یافته‌های به‌دست آمده نشان می‌دهد پاسخ‌گویان نسبت به کاربردها و قابلیت‌های اینترنت نگرش مثبت دارند.

نام درس	روش آماری	مرجع‌شناسی	سازماندهی منبع	کارآموزی	مجموعه‌سازی
مرجع‌شناسی	همبستگی پیرسون	۱	۰/۶۸۳	۰/۵۶۰	۰/۶۳۹
	سطح معنی داری	۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
	تعداد پاسخ‌دهنده	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶
سازماندهی منبع	همبستگی پیرسون	۰/۶۸۳	۱	۰/۵۹۲	۰/۵۲۱
	سطح معنی داری	۰/۰۰	۰	۰/۰۰	۰/۰۰
	تعداد پاسخ‌گویان	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶
کارآموزی	همبستگی پیرسون	۰/۵۶۰	۰/۵۹۲	۱	۰/۶۳۵
	سطح معنی داری	۰/۰۰	۰/۰۰	۰	۰/۰۰
	تعداد پاسخ‌دهنده	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶
مجموعه‌سازی	همبستگی پیرسون	۰/۶۳۹	۰/۵۲۱	۰/۶۳۵	۱
	سطح معنی داری	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰
	تعداد پاسخ‌دهنده	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶

جدول ۷

تجزیه و تحلیل همبستگی
شاخص‌های مربوط به دروس عملی

برای بررسی ارتباط میان شاخص‌ها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. مقایسه جفتی متغیرها (دروس عملی) نشان‌دهنده وجود رابطه معنی دار و همبسته میان متغیرهاست. اما ضریب همبستگی در اکثر موارد کمتر از ۰/۷ می‌باشد (مثلاً ضریب همبستگی بین متغیرهای سازماندهی منابع و مرجع‌شناسی حدود ۰/۶۸ است که نشان‌دهنده همبستگی معنی دار بین آنهاست). برای مشخص کردن معنی داری تأثیر اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هریک از دروس عملی مورد توجه در پژوهش (مرجع‌شناسی، سازماندهی منابع، کارآموزی، و مجموعه‌سازی) از آزمون مجذور کای اسکوتر استفاده شده است. تأثیر اینترنت در تسهیل یادگیری هریک از دروس عملی نامبرده شده معنی دار می‌باشد. به عبارت دیگر، استفاده از اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هریک از دروس عملی فوق تأثیر بسزایی داشته

است (در این جدول درجه آزادی برابر است با تعداد رده‌ها منهای یک، در اینجا ۵ رده کاملاً مخالف، مخالف، نظری ندارم، موافق، و کاملاً موافق تعریف شده است. سطح معنی‌داری کوچک (۰/۰۵ <) نشانگر وجود رابطه معنی‌دار است. لذا در اینجا فرضیه تحقیق با عنوان «بهره‌گیری از اینترنت به‌عنوان یک ابزار کمک‌آموزشی در تسهیل یادگیری دروس عملی دانشجویان مؤثر است» مورد تأیید قرار می‌گیرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در پاسخ به پرسش اول پژوهش، یافته‌های به‌دست آمده از جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشتر دانشجویان گزینه رفع نیازهای اطلاعاتی (با داشتن فراوانی ۱۵) رتبه اول و ۱۰ نفر از آنها نیز این گزینه را در رتبه دوم قرار داده‌اند. از طرفی تعداد ۱۳ نفر از پاسخ‌دهندگان افزایش روزآمدی اینترنت را به‌عنوان اولویت اول معرفی کرده‌اند. در مجموع، از میان ۱۰ گزینه موجود در جدول، بیشترین گزینه‌های انتخاب شده از میان ویژگی‌های اینترنتی، به‌ترتیب اولویت عبارت‌اند از: رفع نیازهای اطلاعاتی (با فراوانی ۴۰)، افزایش روزآمدی (با فراوانی ۳۶)، افزایش سرعت (با فراوانی ۳۵)، افزایش دانش حرفه‌ای (با فراوانی ۳۱)، و صرفه‌جویی در زمان (با فراوانی ۳۱). همان‌طور که ملاحظه می‌شود تأثیرگذارترین ویژگی‌های اینترنت از دیدگاه دانشجویان مورد آزمون در فرایند یادگیری گزینه‌های نامبرده شده فوق می‌باشد. یافته‌های به‌دست آمده نشان می‌دهد پاسخ‌گویان نسبت به کاربردها و قابلیت‌های اینترنت نگرش مثبت دارند. بنابراین، نتایج به‌دست آمده از جدول ۶ نشان می‌دهد که از دیدگاه دانشجویان، تأثیرگذارترین ویژگی‌های اینترنت در فرایند یادگیری به‌ترتیب رتبه‌بندی، رفع نیازهای اطلاعاتی، افزایش روزآمدی، افزایش سرعت، افزایش دانش حرفه‌ای، و صرفه‌جویی در زمان بوده است. در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، برطبق جدول ۷ تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط آزمون کای اسکوئر (مجذورخی) نشان داد که تأثیر اینترنت در تسهیل یادگیری هر یک از دروس عملی نامبرده معنی‌دار می‌باشد. به‌عبارت دیگر، استفاده از اینترنت در تسهیل یادگیری و فهم بهتر هر یک از دروس عملی فوق تأثیر بسزایی داشته است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های سرمد (۱۳۸۶)، موحدمحمدی (۱۳۸۱)، شاته (۱۹۹۷)، و آلتوس (۱۹۹۷) همخوانی دارد. یافته‌های این پژوهش به‌طور واضح نشان داد که بیشتر دانشجویان مورد آزمون در این پژوهش با تأثیر اینترنت بر تسهیل یادگیری در دروس عملی موافق هستند و در این زمینه نگرش مثبتی دارند. بنابراین، فرضیه تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان می‌توان گفت که بهره‌گیری از اینترنت، به‌عنوان یک ابزار کمک‌آموزشی در تسهیل یادگیری دروس عملی دانشجویان مؤثر بوده است. این مطالب مؤید آن است که امروزه دانشجویان تجربه کافی را

در استفاده از اینترنت را دارند، به علاوه دانشجویان انتظار دارند که هنگام استفاده از اینترنت، استادان هم به آنها یاری رسانند. هنگام استفاده از نظام نوین یا ابزار یادگیری جدید لازم است دیدگاه‌ها و نگرش دانشجویان و استادان در خصوص این ابزار کمک آموزشی مورد بررسی قرار گیرد تا مقدمات افزایش اثربخشی یادگیری و آموزش در دروس عملی فراهم شود. لازم است در دانشگاه‌ها برای دانشجویان کتابداری برنامه‌ای اتخاذ شود تا آنها بیشتر با اینترنت در ارتباط باشند و استادان دروس عملی، دانشجویان را بیشتر به سوی اینترنت سوق دهند. در واحدهای درسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی بازنگری شود و دروسی ارائه شود که پاسخ‌گوی نیاز عصر فناوری اینترنت باشد تا دانشجویان بتوانند با بهره‌گیری لازم، نقش ارزنده‌تری در آینده حرفه‌ای خود داشته باشند. دو واحد درسی آموزش آشنایی با فنون اطلاع‌یابی و جست‌وجو در اینترنت، برای دانشجویان کتابداری ایجاد شود و متخصصان و استادان آشنا به فنون جست‌وجو و بازیابی اطلاعات در اینترنت برای تدریس انتخاب گردند. دوره‌های آموزش کوتاه‌مدت و مستمر برگزار شود و نیز جزوات، مطالب آموزشی، و راهنماهای استفاده از شبکه، متناسب با تغییرات روز به منظور استفاده بهینه از خدمات شبکه اینترنت و منابع اطلاعاتی، تهیه شود. کارگاه‌های ارزیابی و استناد به منابع اطلاعاتی در اینترنت، به منظور تشخیص اطلاعات با کیفیت (قابل استناد) و نیز نحوه استناد به منابع اطلاعاتی در اینترنت در دروس عملی برگزار شود. استادان دروس عملی کتابداری و اطلاع‌رسانی، زمینه به‌کارگیری و استفاده اینترنت در دروس عملی را برای دانشجویان فراهم کنند و سعی نمایند دانشجویان را به سوی آشنایی بیشتر با منابع اینترنتی مرتبط با دروس عملی سوق دهند.

منابع

- ابراهیم‌آبادی، حسین (۱۳۸۸). «الگوی استفاده از اینترنت: محیط یادگیری و بافت فرهنگی و اجتماعی». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ۲ (۳): ۹۷-۱۱۸.
- پورآتش، مهتاب؛ مختارنیا، محمد (۱۳۸۷). «بررسی عوامل تأثیرگذار بر استفاده از رایانه و اینترنت در فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرديس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران». *مجله تحقیقات اقتصاد در توسعه کشاورزی ایران*، ۳۹ (۱): ۷۱.
- جوکار، عبدالرسول؛ نعیمی، شیلا (۱۳۸۷). «مقایسه میزان استفاده از اینترنت در تامین نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان و دانشگاه شیراز». *فصلنامه کتاب*، ۱۹ (۳): ۲۲۳-۲۳۸.
- حافظنیا، محمدرضا (۱۳۸۱). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*. تهران: سمت.
- رضایی، مسعود؛ و دیگران (۱۳۸۸). «بررسی صلاحیت‌های مورد نیاز اعضای هیأت علمی دانشکده‌های کشاورزی برای تدریس در نظام یادگیری الکترونیکی». *مجله تحقیقات اقتصاد در توسعه کشاورزی ایران*، ۴۰ (۳): ۱۷۹.

- سرمد، غلامعلی؛ دهنوی، زهرا (۱۳۸۶). «تأثیر روشهای بکارگیری آموزش مجازی بر ارتقای فرایند یاددهی و یادگیری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی». *مدیریت آموزشی*، ۱: ۶۳-۸۰.
- کلانتری خلیل‌آباد، بتول (۱۳۸۲). «بررسی میزان یادگیری دانشجویان فنی و مهندسی رشته کامپیوتر دانشگاه تهران از فناوری اطلاعات». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی از: <http://www.nlai.ir>
- محمدی‌زاده، زهرا (۱۳۸۵). «بررسی رابطه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات و یادگیری در دانشجویان آموزش‌شده‌های فنی و حرفه‌ای شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد ارتباطات گرایش روزنامه‌نگاری، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی، از: <http://opac.nlai.ir>
- منتظر قائم، مهدی (۱۳۸۷). «تأثیر اینترنت بر افزایش سرمایه انسانی و سرمایه ارتباطی اعضای هیئت علمی و دانشجویان مقطع ارشد و دکتری در دانشگاه‌های برگزیده». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ۴: ۱۸۵.
- موحدمحمدی، حمید؛ ایروانی، هوشنگ (۱۳۸۱). «الگوی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی ایران». *مجله علوم کشاورزی ایران*، ۳۳ (۴): ۷۱۷-۷۲۷. از: www.sid.ir
- نصیری‌پور، زهرا؛ حری، عباس (۱۳۸۳). «مطالعه رفتار اطلاع‌یابی اینترنتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی». *کتابداری، دفتر چهل و دوم*: ۱-۴۰.
- واعظی، رضا؛ نورافروز، حسین (۱۳۸۷). «مقایسه رفتار اطلاع‌یابی اینترنتی: مطالعه موردی دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی». *فصلنامه علوم مدیریت ایران*: ۳ (۱۱): ۱۰۱-۱۲۹.
- یعقوبی، جعفر؛ چیذری، محمد (۱۳۸۵). «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و کاربرد اینترنت در فعالیت‌های آموزش و پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته ترویج و آموزش کشاورزی». *مجله علوم کشاورزی ایران (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی)*، ۳۷ (۱): ۸۵-۹۲.

- Althaus, S.L. (1997). "Computer-mediated communication in the university classroom: An experiment with on-line discussions". *Communication Education*, 49, 158-174.
- Nonnamaker, John Bishop (2000). "Pre-college internet use and fresh man year academic achievement in a private college: The effect of sociodemographic characteristics, family socioeconomic status, academic ability and high School experiences". Doctoral Dissertation, Fordham University. Digital Dissertation, UMI Number, 9981407.
- Oppenheimer, Todd (1997). "The computer delusion". *The Atlantic Monthly*, 280(1):45-62. from: <http://www.theatlantic.com/issues/97jul/computer.htm>.
- Schutee, Jerald (1997). "Virtual teaching in higher education: The new intellectual superhighway or just another traffic jam?". from: www.document.url.
- Ureigho, R.J; Oroke, G.U; Ekru yota, G.O. (2006). "The impact of internet usage: A case study delta state(Nigeria)tertiary institutions". *Scientific and Essay*, 1(2): 54 -56. from: www.academicjournals.org